EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 24.10.2024
COM(2024) 489 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

om genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/800 av den 11 maj 2016 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden

Innehållsförteckning

1. INLEDNING 2
2. ALLMÄN BEDÖMNING 3
3. SÄRSKILDA BEDÖMNINGSPUNKTER 6
   - 3.1. Tillämpningsområde (artikel 2) och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder (artikel 17) 6
   - 3.2. Definitioner (artikel 3) 7
   - 3.3. Rätt till information (artikel 4) 7
   - 3.4. Barnets rätt att få den person som har föräldraansvar informerad (artikel 5) 8
   - 3.5. Biträde av försvarare (artikel 6) 9
   - 3.6. Rätt till individuell bedömning (artikel 7) 11
   - 3.7. Rätt till läkarundersökning (artikel 8) 13
   - 3.8. Ljud- och bildinspelning av förhör (artikel 9) 13
   - 3.9. Begränsning av frihetsberövande (artikel 10) 14
   - 3.10. Alternativa åtgärder (artikel 11) 14
   - 3.11. Särskild behandling vid frihetsberövande (artikel 12) 15
   - 3.12. Snabb och omsorgsfull handläggning av mål (artikel 13) 16
   - 3.13. Rätt till skydd av privatlivet (artikel 14) 16
   - 3.14. Rätt för barnet att åtföljas av den person som har föräldraansvar under förfarandet (artikel 15) 17
   - 3.15. Barns rätt att närvara personligen vid, och delta i, sin rättegång (artikel 16) 18
   - 3.16. Rätt till rättshjälp (artikel 18) 19
   - 3.17. Rättsmedel (artikel 19) 19
   - 3.18. Utbildning (artikel 20) 20
   - 3.19. Insamling av uppgifter (artikel 21) 21
   - 3.20. Kostnader (artikel 22) 22
   - 3.21. Införlivande (artikel 24) 22
4. TILLÄMPNING AV ARTIKEL 6 I DIREKTIVET 23
5. SLUTSATS 25

1. INLEDNING

Direktiv (EU) 2016/800 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden[1] (*direktivet*) syftar till att fastställa rättssäkerhetsgarantier för att säkerställa att barn, dvs. personer under 18 år, som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden, kan förstå och följa dessa förfaranden samt utöva sin rätt till en rättvis rättegång på ett effektivt sätt. Det syftar också till att förhindra att barn återfaller i brott och främja att barn som hamnat i konflikt med lagen anpassar sig i samhället.

De skyddsåtgärder som fastställs i detta direktiv grundar sig på rätten till en rättvis rättegång och rätten till försvar i enlighet med artiklarna 47 och 48 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna[2] jämförda med artikel 24 om barnets rättigheter, som fastställer principen att barnets bästa måste komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barn.

Direktivet är det femte instrumentet som antagits i enlighet med artikel 82.2 b i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (*EUF-fördraget*), som utgör den rättsliga grunden för att anta minimiregler om ”personers rättigheter vid det straffrättsliga förfarandet”. Det gäller i 25 medlemsstater[3].

EU har ytterligare antagit följande fem direktiv med fokus på misstänkta och tilltalade personers rättigheter:

- direktivet om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden[4],
- direktivet om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden[5],
- direktivet om rätten till tillgång till en försvarare och att kontakta tredje parter under frihetsberövandet[6],
- direktivet om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden[7], och
- direktivet om rättshjälp[8].

Dessa sex direktiv om processuella rättigheter syftar till att stärka medlemsstaternas förtroende för varandras straffrättsliga system och därigenom förbättra det ömsesidiga erkännandet av avgöranden i brottmål.

---

[1] EUT 132, 21.5.2016, s. 1.
[2] EUT C 326, 26.10.2012, s. 391.
[3] I enlighet med Protokoll nr 21 och Protokoll nr 22 är Irland och Danmark inte bundna av direktivet. De beaktas därför inte i denna bedömning.
[4] Direktiv 2010/64/EU om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden, EUT L 280, 26.10.2010, s. 1.
[5] Direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden, EUT L 142, 1.6.2012, s. 1.
[6] Direktiv 2013/48/EU om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet, EUT L 294, 6.11.2013, s. 1.
[7] Direktiv (EU) 2016/343 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden, EUT L 65, 11.3.2016, s. 1.
[8] Direktiv (EU) 2016/1919 om rättshjälp för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och för eftersökta personer i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder, EUT L 297, 4.11.2016, s. 1; rättelse: EUT L 91, 5.4.2017, s. 40.

Europeiska kommissionen har redan offentliggjort genomföranderapporter för fem av direktiven[9] i enlighet med sina rapporteringskrav enligt dessa rättsakter. Enligt artikel 25 i detta direktiv ska kommissionen också lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet med en utvärdering av i vilken utsträckning medlemsstaterna har vidtagit de åtgärder som är nödvändiga för att följa bestämmelserna i direktivet, inbegripet en utvärdering av tillämpningen av artikel 6, vid behov åtföljd av lagstiftningsförslag.

För att sammanställa information om den praktiska tillämpningen av artikel 6 samt för att bland annat samla in information om genomförandet av bestämmelser i direktivet som kräver praktiska genomförandeåtgärder snarare än införlivande av lagstiftning skickades ett frågeformulär ut till medlemsstaterna. Svar mottogs av 20 av de 25 deltagande medlemsstaterna.

Denna rapport bygger därför på den information som medlemsstaterna lämnat till kommissionen i samband med anmälan av nationella åtgärder för införlivande av direktivet och tillhörande förklarande dokument, samt på den ytterligare information som lämnats som svar på frågeformuläret i den mån sådan ytterligare information faktiskt lämnats. Information hämtas också från forskning som bedrivs av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter[10] och studier som har genomförts av externa intressenter och finansierats av kommissionen[11].

Denna rapport belyser också bestämmelser i direktivet som kräver antagande av praktiska genomförandeåtgärder och ger en översikt över den information om antagandet av sådana åtgärder som tillhandahålls av medlemsstaterna.

2. ALLMÄN BEDÖMNING

Enligt artikel 24 i direktivet skulle medlemsstaterna sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 11 juni 2019 och genast underrätta kommissionen om detta.

Hur direktivet införlivades varierade mellan medlemsstaterna på grund av strukturella skillnader mellan deras rättssystem. Tre allmänna typer av metoder kan identifieras. **En första grupp medlemsstater** har antagit särskilda rättsliga instrument om rättssäkerhetsgarantier för barn, t.ex. i form av en ungdomsrättsakt, inrättad som *lex specialis* för allmänna straffrättsliga regler som är tillämpliga på alla misstänkta och tilltalade. **En andra grupp medlemsstater** har valt barnspecifika ändringar av sina allmänna

[9] COM(2018) 857 final, COM(2018) 858 final, COM(2019) 560 final, COM(2021) 144 final och COM(2023) 44 final.

[10] Studie av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (2022), *Children as suspects or accused persons in criminal proceedings — procedural safeguards*, finns på Children as suspects or accused persons in criminal proceedings — procedural safeguards (inte översatt till svenska)Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (europa.eu).

[11] Se till exempel LA Child Project, *Legal aid for children in criminal proceedings: Report on current European national frameworks* (inte översatt till svenska), finns på https://lachild.eu/wp-content/uploads/2021/06/FINAL-LA-Child-European-report-EN.pdf; CLEAR-Rights Project, *Practices and gaps in legal aid systems for children in Belgium, France, Hungary, Romania and The Netherlands* (inte översatt till svenska), finns på https://www.defenceforchildren.nl/media/6430/clear-rights_eu-review_en_fv.pdf.

processregler, dvs. sina allmänna straffprocesslagar. **En tredje grupp medlemsstater** har regler om straffrättsliga förfaranden som involverar barn både i sina allmänna straffprocesslagar och i andra rättsliga instrument, specifika för förfaranden mot barn som utfört gärningar som räknas som brott, utan att dessa förfaranden själva räknas som straffrättsliga förfaranden enligt nationell rätt. I dessa medlemsstater omfattas barn av de allmänna straffprocessrättsliga reglerna endast undantagsvis i särskilt allvarliga fall eller redan från 17 års ålder i stället för 18 års ålder. I alla andra fall omfattas barn som utfört gärningar som räknas som brott av förfaranden som inte erkänns som straffrättsliga förfaranden av respektive medlemsstat. Dessa medlemsstater erkänner därför inte direktivets tillämplighet på sådana förfaranden. På grundval av Engel-kriterierna som utarbetats av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan det, såsom de tillämpas av domstolen i dess rättspraxis[12], dock anses att dessa förfaranden utgör straffrättsliga förfaranden som omfattas av direktivets tillämpningsområde. I vissa av de berörda medlemsstaterna har detta lett till väsentliga problem i överensstämmelsen mellan de processregler som är tillämpliga på barn i sådana förfaranden och kraven i direktivet.

Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Kroatien och Malta[13] hade inte anmält införlivandeåtgärder inom den föreskrivna tidsfristen. I juni 2019 inledde kommissionen därför överträdelseförfaranden enligt artikel 258 i EUF-fördraget mot dessa sju medlemsstater. Cypern mottog dessutom i maj 2020 ett motiverat yttrande för fortsatt underlåtelse att anmäla införlivandeåtgärder. Samtliga sju medlemsstater anmälde senare införlivandeåtgärder.

Efterlevnadsproblem identifierades i alla medlemsstater när det gällde ett fullständigt och/eller korrekt införlivande av direktivet. Av de sju ärenden mot medlemsstater som inleddes i juni 2019 för helt utebliven anmälan av införlivandeåtgärder har fyra ärenden – mot Malta, Cypern, Kroatien och Tjeckien[14] – avslutats hittills. De övriga tre medlemsstaterna befinner sig i ett skede där de har mottagit ytterligare en formell underrättelse[15] om att införlivandeåtgärder delvis inte har anmälts. Underrättelsen betonar de återstående bristerna i införlivandet. Sedan juli 2023 har kommissionen dessutom inlett överträdelseförfaranden mot alla återstående 18 medlemsstater för fullständig[16] eller partiell[17] underlåtenhet att anmäla införlivandeåtgärder. Tre av dessa överträdelseförfaranden kunde redan avslutas igen[18]. Aktiva överträdelseförfaranden för partiell underlåtenhet att meddela nationella åtgärder som införlivar direktivet i enlighet med artikel 260.3 i EUF-fördraget

[12] För Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, se Engel m.fl. mot Nederländerna, 8 juni 1976, punkterna 80–82 och senare rättspraxis; för Europeiska unionens domstol, se t.ex. domstolens dom (stora avdelningen) av den 5 juni 2012, Bonda, mål C-489/10, EU:C:2012:319, punkterna 37ff och efterföljande rättspraxis.

[13] Cypern (ref. nr. INFR(2019)0175), Tyskland (ref. nr. INFR(2019)0183), Tjeckien (ref. nr. INFR(2019)0180), Grekland (ref. nr. INFR(2019)0191), Kroatien (ref. nr. INFR(2019)0203), Malta (ref. nr. INFR(2019)0227).

[14] Cypern mottog även ett kompletterande motiverat yttrande innan ärendet avslutades.

[15] Tyskland, Bulgarien och Grekland.

[16] Luxemburg (ref. nr. INFR(2024)2002), Spanien (ref. nr. INFR(2023)2176), Italien (ref. nr. INFR(2023)2090).

[17] Polen (ref. nr. INFR(2023)2127), Sverige (ref. nr. 2023/2110), Ungern (ref. nr. 2023/2109), Slovakien (ref. nr. 2023/2108), Rumänien (ref. nr. INFR(2023)2107). Österrike (ref. nr. INFR(2023)2106). Nederländerna (ref. nr. INFR(2023)2089). Litauen (ref.nr 2023/2074), Slovenien (ref. nr. 2021/2075), Estland (ref. nr. 2021/2076), Lettland (ref. nr. INFR(2023)2124), Frankrike (ref. nr. INFR(2023)2125), Finland (ref. nr. INFR(2023)2126), Belgien (ref. nr. INFR(2023)2136), Portugal (ref. nr. INFR(2023)2091).

[18] Rumänien, Slovenien och Litauen.

pågår därför för närvarande mot 18 medlemsstater. När det gäller de anmälda införlivandeåtgärdernas överensstämmelse med direktivet har en studie och preliminär bedömning genomförts. Kommissionen kommer också att senare vidta nödvändiga åtgärder för att åtgärda de brister som konstaterats i detta sammanhang genom att inleda överträdelseförfaranden i enlighet med artikel 258 i EUF-fördraget.

På det hela taget är de konstaterade bristerna varierande till sin omfattning och natur. Tre typer av efterlevnadsproblem bör särskilt lyftas fram. Den första typen är efterlevnadsproblem avseende vissa bestämmelser i direktivet som kan anses vara betydande på grund av antalet medlemsstater som visar samma brist i införlivandet.

Den andra typen av viktiga efterlevnadsproblem kan betraktas som särskilt problematisk på grund av omfattningen av dess effekter, eftersom berörda barn i praktiken inte får åtnjuta majoriteten av, eller till och med alla, de rättigheter och skyddsåtgärder som de enligt direktivet har rätt till. Denna typ av problem uppstår framför allt av det felaktiga införlivandet av artikel 2, som anger direktivets tillämpningsområde, och det felaktiga införlivandet av artikel 17 i direktivet, som syftar till att säkerställa att de rättigheter som avses i artiklarna 4, 5, 6 och 8, 10–15 och 18 i direktivet gäller i tillämpliga delar för barn som är eftersökta personer.

Den tredje typen av efterlevnadsproblem rör bristande hänsyn till skillnaden i omfattning och art hos vissa grundläggande standarder för processuella rättigheter som gäller då den misstänkta och tilltalade är en vuxen och deras omfattning och art enligt direktivet när det gäller barn. Artikel 6 i direktivet om biträde av en försvarare och artiklarna 4 och 5 om informationsrättigheter påverkas särskilt av bristande erkännande (och därmed bristande införlivande) av de ökade rättsliga kraven för medlemsstaterna i förhållande till barn jämfört med vuxna.

Sådan underlåtelse att fullständigt iaktta bestämmelserna i direktivet inverkar negativt på effektiviteten hos de rättigheter som fastställs i det. Kommissionen kommer att fortsätta att vidta alla lämpliga åtgärder för att avhjälpa detta, däribland överträdelseförfaranden i enlighet med artiklarna 258 och 260.3 i EUF-fördraget.

I detta sammanhang bör det också noteras att Europeiska unionens domstol (domstolen) nyligen meddelade sin första dom om tolkningen av direktivet, i mål C-603/22[19]. Målet gällde tillämpningen av direktivet på straffrättsliga förfaranden i Polen mot tre barn (17 år gamla).

[19] Dom av den 5 september 2024, mål C-603/22, M.S. m.fl., ECLI:EU:C:2024:685.

3. SÄRSKILDA BEDÖMNINGSPUNKTER

3.1. Tillämpningsområde (artikel 2) och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder (artikel 17)

I **artikel 2.1** fastställs tillämpningsområdet för direktivet, som gäller barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden till dess att förfarandena har slutförts. Detta innebär att direktivet i princip ska tillämpas så snart barnet i praktiken blir misstänkt, vilket till exempel kan vara fallet om barnet pekas ut som gärningsman av ett vittne eller brottsoffer, oavsett om barnet redan har identifierats som misstänkt eller tilltalad genom en formell handling från myndigheternas sida eller görs medveten om misstankarna eller anklagelserna om brott. Detta särskilt breda tillämpningsområde för direktivet är viktigt när det gäller vissa skyddsåtgärder, såsom rätten till privatliv, som är avsedda att träda i kraft redan innan barnet kommer i direkt kontakt med de utredande myndigheterna och informeras om eventuella misstankar mot honom eller henne. Det måste också noteras att även om vissa bestämmelser i direktivet, såsom bestämmelserna om biträde av försvarare, inte är avsedda att tillämpas förrän barnet har fått kännedom om att det är misstänkt eller tilltalat, innebär de behöriga myndigheternas underlåtenhet att informera barnet även om de i själva verket redan misstänker det inte att barnets rätt att åtnjuta sina rättigheter enligt direktivet är ogiltig från den tidpunkt då det i praktiken betraktas som misstänkt. Detta resonemang har bekräftats av domstolen i samband med tillämpningen av direktiv 2012/13/EU, och säkerställer att de behöriga myndigheternas eventuella underlåtenhet att informera misstänkta personer om deras ställning i förfarandet inte fråntar dem deras rättigheter.

Mer än en tredjedel av medlemsstaterna har dock inte infört samma tillämpningsområde för skyddet på nationell nivå. Vissa medlemsstater tillämpar direktivet, eller åtminstone vissa av dess bestämmelser, på barn endast när de formellt har identifierats som misstänkta eller tilltalade (i vissa medlemsstater när de omfattas av begreppet ”svarande”) genom en officiell handling eller när de står i direkt kontakt med de utredande myndigheterna, till exempel under polisförhör. Andra tillämpar de ordinarie straffprocessrättsliga reglerna, som inte specifikt skyddar barn i fall där barn har begått särskilt allvarliga brott eller generellt från och med 17 års ålder. De rättigheter och skyddsåtgärder som föreskrivs i direktivet är därför inte till förmån för i princip samtliga barn i dessa medlemsstater. Överensstämmelse med direktivet i dessa fall är endast tillfällig, om det finns likheter mellan vissa skyddsåtgärder för vuxna och de för barn som anges i direktivet. På det hela taget är efterlevnadsproblem vid införlivandet av direktivets tillämpningsområde särskilt problematiska, eftersom de i praktiken samtidigt kan beröva ett stort antal barn allt skydd av direktivet samtidigt. Det noteras att många problem i samband med införlivandet av särskilda materiella bestämmelser i direktivet är kopplade till det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde.

De medlemsstater som inte tillämpar nationella skyddsåtgärder för barn innan de formellt har identifierats som misstänkta eller tilltalade har också uppvisat problem vid införlivandet av **artikel 2.4**. Artikel 2.4 gör direktivet tillämpligt på barn som till exempel inledningsvis kan betraktas som vittnen men som gör självkriminerande uttalanden under förhöret och därmed blir misstänkta. I sådana fall, vilket klargörs i skäl 29, måste förhöret avbrytas tills barnet har informerats om att han eller hon är misstänkt eller tilltalad och har biträde av en försvarare.

Dessa åtgärder är nödvändiga för att till exempel säkerställa att sådana barn är medvetna om och effektivt kan utöva sin rätt att inte vittna mot sig själva och rätten att tiga.

I enlighet med **artikel 2.2** är direktivet också tillämpligt på barn som grips efter en begäran om utlämning från en annan medlemsstat, såsom genom en europeisk arresteringsorder, från och med den tidpunkt då de grips i den verkställande medlemsstaten. Denna utvidgning av direktivets tillämpningsområde förklaras närmare i **artikel 17** i direktivet, där det anges vilka rättigheter och skyddsåtgärder som bör gälla lika för alla barn som är misstänkta eller tilltalade, oavsett om de väntar på utlämning eller inte.

Mer än en tredjedel av alla medlemsstater införlivade inte uttryckligen artikel 2.2 och underlät följaktligen att utvidga vissa av de nödvändiga rättigheter som anges i artikel 17, såsom rätten att åtföljas av en person som har föräldraansvar, till barn som väntar på överlämnande.

På grundval av **artikel 2.3** fortsätter de flesta rättigheterna i direktivet också att gälla barn som blir myndiga under det straffrättsliga förfarandet mot dem, om de behöriga myndigheterna anser att det är lämpligt mot bakgrund av alla omständigheter i fallet, inbegripet den berörda personens mognad och sårbarhet. Från och med den tidpunkt då den unga personen fyller 21 år får medlemsstaterna besluta att inte längre tillämpa direktivet, även om förfarandet fortfarande pågår. Efterlevnadsproblem har identifierats i ett betydande antal medlemsstater i samband med denna bestämmelse.

I vissa medlemsstater kan en annan myndighet än en domstol som är behörig med behörighet i brottmål ålägga påföljder, eller så kan frihetsberövande inte utdömas som påföljd för relativt ringa brott, såsom trafikbrott som kan fastställas efter en trafikkontroll. I **artikel 2.6** föreskrivs att direktivet i sådana fall, när det gäller mindre förseelser och brott för vilka frihetsberövande inte kan utdömas som påföljd, endast är tillämpligt på förfaranden vid en domstol med behörighet i brottmål och där barnet är frihetsberövat.

Ett betydande antal medlemsstater har dock underlåtit att göra åtskillnad mellan förfaranden för mindre förseelser vid domstolar med behörighet i brottmål och förfaranden vid andra myndigheter, eller så garanterar de inte direktivets rättigheter i de fall frihetsberövande kan utdömas som en påföljd för specifika mindre förseelser. De utvidgar inte de nationella skyddsåtgärderna till att omfatta barn som misstänks eller anklagas för mindre förseelser.

3.2. Definitioner (artikel 3)

I **artikel 3** i direktivet definieras nyckelbegrepp, såsom begreppen ”barn”, ”person som har föräldraansvar” och ”föräldraansvar”. Där anges också att om det är osäkert huruvida en person har fyllt 18 år ska den personen anses vara ett barn. En tredjedel av alla medlemsstater har underlåtit att uttryckligen införliva denna föreskrift för sina straffrättsliga förfaranden.

3.3. Rätt till information (artikel 4)

I **artikel 4.1** föreskrivs vilken information ett barn som misstänks eller anklagas för ett brott ska få och vid vilken tidpunkt denna information ska lämnas. Utöver att få kännedom om sina rättigheter i enlighet med direktiv 2012/13/EU bör barn därför snarast göras medvetna om allmänna aspekter av förfarandets genomförande, såsom om nästa steg i förfarandet. I nästan hälften av medlemsstaterna föreskrivs inte detta uttryckligen.

Ytterligare information som ska lämnas omgående rör rättshjälp och andra rättigheter enligt artiklarna 5, 6, 14 och 15.4 i direktivet, som kan och bör utövas från ett tidigt skede av förfarandet. Information om rätten till en individuell bedömning samt andra rättigheter enligt artiklarna 8, 10, 11, 15.1, 16 och 19, som börjar gälla vid olika tidpunkter, beroende på de olika rättssystemen, bör ges vid första lämpliga tillfälle. Slutligen finns det vissa uppgifter som måste lämnas vid frihetsberövande, nämligen information om rätten till särskild behandling under frihetsberövande, i enlighet med artikel 12 i direktivet.

På det hela taget kräver bara en handfull medlemsstater att deras behöriga myndigheter gradvis ska tillhandahålla all den information som krävs i de olika skeden av förfarandena som anges i direktivet. I de flesta medlemsstater är omfattningen av den information som ska lämnas mer begränsad eller så ges information om tillämpliga processuella rättigheter och rättssäkerhetsgaranti samtidigt. I det sistnämnda fallet kan barnet lätt bli överväldigat. Syftet med att tillhandahålla information enligt direktivet stegvis är således främst att säkerställa att barn helt och hållet kan ta till sig viktig information om specifika rättigheter just när dessa rättigheter blir tillämpliga eller relevanta.

Många medlemsstater kräver inte heller uttryckligen att de behöriga myndigheterna ska tillhandahålla information till barn på ett enkelt och lättillgängligt språk i enlighet med **artikel 4.2**. Andra har underlåtit att formellt införa särskilt anpassad rättighetsinformation för barn, som innehåller en hänvisning till alla deras rättigheter enligt direktivet genom dess införlivande i nationell lagstiftning, såsom krävs i **punkt 3** i samma artikel.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att vissa av dessa medlemsstater, när frågan togs upp med dem, uppgav att särskild rättighetsinformation för barn har utarbetats och används i praktiken, men inga motsvarande skyldigheter har införlivats i den nationella lagstiftningen, vilket utgör ett efterlevnadsproblem.

3.4. Barnets rätt att få den person som har föräldraansvar informerad (artikel 5)

Som det erinras om i skäl 22 i direktivet bör medlemsstaterna informera den person eller de personer som har föräldraansvar (båda föräldrarna räknas i princip som personer som har föräldraansvar) om barnets processuella rättigheter. Informationen bör lämnas så snart som möjligt och vara så utförlig som krävs för att säkerställa ett rättvist förfarande och göra det möjligt för den eller de personer som har föräldraansvar att stödja barnet i dess effektiva utövande av sina rättigheter. Denna princip fastställs i direktivets **artikel 5.1**, men har inte införlivats i enlighet med direktivet i en majoritet av medlemsstaterna.

Vissa medlemsstater underlät att skilja mellan skyldigheten att informera den person eller de personer som har föräldraansvar om barnets rättigheter enligt direktivet och skyldigheten att informera dem om att barnet har frihetsberövats. Den senare fastställs inte i direktivet, utan i artikel 5.2 i direktiv 2013/48/EU. Det finns dock även indirekta efterlevnadsproblem. Dessa är kopplade till det felaktiga införlivandet av artikel 4 om barnets rätt till information när den nationella lagstiftningen i vissa medlemsstater, såsom anges ovan, inte kräver att barnet ska få all den information som direktivet föreskriver att de ska få. I allmänhet föreskrivs den person eller de personer som har föräldraansvar, eller den andra lämpliga vuxna som barnet föreslagit och som godkänts av den behöriga myndigheten i enlighet med **artikel 5.2**, endast

få samma (otillräckliga) information som barnet. Detta ger upphov till ett indirekt efterlevnadsproblem i många medlemsstater.

På det hela taget har efterlevnadsproblem vid införlivandet av artikel 5.2 om utnämning av och tillhandahållande av information till en annan lämplig vuxen identifierats i **21** medlemsstater. Utöver det indirekta efterlevnadsproblem som är kopplat till artikel 4 beror efterlevnadsproblemen bland annat på bristen på precision i införlivandet av de strikt begränsade skälen till att avvika från den primära rätten för personen eller personerna som har föräldraansvar att ta emot informationen å ena sidan, eller bristen på erkännande av en annan lämplig vuxen som barnet utsett som likvärdig den person som har föräldraansvar när det gäller processuella rättigheter och privilegier å den andra.

Den första frågan bidrar också till de efterlevnadsproblem som noterats för införlivandet av **artikel 5.3** i direktivet, som föreskriver det förfarande som ska följas när omständigheterna för att hålla inne information från den eller de personer som har föräldraansvar upphör att existera.

3.5. Biträde av försvarare (artikel 6)

I **artikel 6.1** erinras om och stärks den rätt till tillgång till försvarare som fastställs i direktiv 2013/48/EU. Även om **nio** överträdelseförfaranden för närvarande pågår mot medlemsstaterna för felaktigt införlivande av direktiv 2013/48/EU[20], ansågs ingen av de anmälda åtgärderna för att införliva detta direktiv inverka menligt på denna rättighet. De införlivandeåtgärder som anmälts av medlemsstaterna uppfyller dock i många fall inte kraven i detta direktiv enligt följande punkter i artikel 6.

I **artikel 6.2** fastställs en allmän skyldighet för medlemsstaterna att se till att barn får biträde av en försvarare på ett sätt som gör det möjligt för dem att utöva rätten till försvar på ett effektivt sätt. Biträde av försvarare ska i detta sammanhang förstås som rättsligt bistånd och representation av en försvarare under det straffrättsliga förfarandet. Om barnet eller personen som har föräldraansvar inte själv har utsett en försvarare ska således de behöriga myndigheterna göra detta.

De detaljerade förfarandekrav som syftar till att säkerställa att biträde av en försvarare garanteras på ett sådant sätt att det blir möjligt att effektivt utöva rätten till försvar anges i punkterna 3–8. I många medlemsstater har alla dessa dock inte införlivats i enlighet med direktivet (vilket diskuteras närmare nedan). Därför är efterlevnaden av den allmänna principen i artikel 6.2 på det hela taget inte heller garanterad under alla omständigheter i en majoritet av medlemsstaternas rättssystem.

Mer än hälften av medlemsstaterna har till exempel inte helt och hållet införlivat **artikel 6.3**, som föreskriver att medlemsstaterna ska se till att barn biträds av en försvarare utan onödigt dröjsmål när de underrättas om att de är misstänkta eller tilltalade. I direktivet anges fyra möjliga tidigaste punkter under ett förfarande där rättsligt biträde bör sättas in.

[20] Tjeckien (INFR(2021)2107), Italien (INFR(2023)2006), Nederländerna (INFR(2023)2007), Slovakien (INFR(2023)2008), Slovenien (INFR(2023)2010), Polen (INFR(2024)2073), Bulgarien (INFR(2024)2003), Estland (INFR(2021)2135) och Ungern (INFR(2021)2137).

I vissa av de medlemsstater som inte uppfyller kraven är rättsligt biträde inte säkerställt ännu om barnet redan är tydligt misstänkt i utredningen men ännu inte har betecknats som misstänkt eftersom begreppet inte erkänns i rättssystemet i fråga. Detta hänger samman med det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde[21]. Rättsligt biträde utan onödigt dröjsmål säkerställs heller inte alltid i de medlemsstater där förfaranden mot barn kan styras av de vanliga reglerna i stället för av barnspecifika straffprocessrättsliga regler. I andra medlemsstater kan det säkerställas att en försvarare utses för barnet, men det finns ingen rättslig säkerhet vad gäller att försvararen ska närvara och tillhandahålla barnet ett effektivt biträde vid de särskilda åtgärder som anges i direktivet utan att barnet behöver begära att han eller hon ska närvara eller delta. I vissa rättssystem är det försvararna som har rätt att avgöra om deras närvaro är nödvändig eller inte och som därför kan vägra att närvara, medan det i direktivet föreskrivs att det är barnets rätt att ha försvarare där. Liknande efterlevnadsproblem påverkar införlivandet av **artikel 6.4**, som föreskriver att medlemsstaterna som en del av biträdet av en försvarare ska säkerställa att barn har rätt att träffa en försvarare i enrum före förhöret. Det måste också säkerställas att en försvarare är närvarande och effektivt kan delta i förhöret och att barn åtminstone biträds av en försvarare under vissa utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder som föreskrivs i direktivet. I många medlemsstater krävs inte alltid närvaro och aktivt biträde av försvarare i alla dessa situationer. Vissa garanterar till exempel inte ett personligt möte med försvararen före förhöret.

Artikel 6.5 skyddar sekretessen vid kommunikation mellan barn och deras försvarare, oavsett i vilken form den sker, t.ex. möten, skriftlig korrespondens eller kommunikation per telefon. Alla medlemsstater utvidgar dock inte uttryckligen sekretessen till alla typer av kommunikation.

Rätten till biträde av en försvarare är dock inte absolut. I direktivet föreskrivs två skäl för att avvika från reglerna om biträde av försvarare, en grundad på proportionalitet (artikel 6.6) och en annan baserad på exceptionella och tillfälliga behov (artikel 6.8).

Om det är möjligt med hänsyntill rätten till en rättvis rättegång får medlemsstaterna, i enlighet med **artikel 6.6**, alltså avvika från att tillhandahålla biträde av en försvarare om detta inte är proportionerligt mot bakgrund av omständigheterna i målet. Ett undantag av proportionalitetsskäl kräver därför en bedömning från fall till fall, med beaktande av, men inte enbart baserat på, det påstådda brottets allvar, ärendets komplexitet och de åtgärder som kan vidtas med avseende på ett sådant brott. Barnets bästa måste dock under alla omständigheter alltid komma i främsta rummet, och barn måste fortfarande biträdas av en försvarare när de ställs inför en behörig domstol eller domare för beslut om häktning liksom under häktningstiden. Viktigt är att frihetsberövande inte heller får utdömas som straff om bristen på biträde av försvarare har påverkat barnets förmåga att effektivt utöva sin rätt till försvar.

En majoritet av medlemsstaterna har utnyttjat denna möjlighet i någon form, men inte nödvändigtvis helt i överensstämmelse med direktivet. Många underlåter till exempel att begränsa omständigheterna under vilka detta proportionalitetsbaserade undantag är begränsat i samma utsträckning som i direktivet. I synnerhet kräver vissa medlemsstater inte en verklig bedömning från fall till fall med beaktande av alla omständigheter i fallet. De tillämpar i

[21] Se avsnitt 3.1.

stället undantaget enbart på grundval av allmänna kriterier, såsom överträdelsens allvar. Detta är inte tillräckligt för att garantera barnets bästa, eftersom det kan finnas omständigheter kopplade till ett barns särskilda sårbarheter eller mognadsgrad som påverkar dess förmåga att förstå och delta i förfarandet på ett korrekt sätt och som därför talar emot ett undantag från att biträdas av en försvarare, även om vissa allmänna kriterier är uppfyllda.

Medlemsstaterna får heller inte underlåta att säkerställa biträde av en försvarare bara för att försvararen inte inställer sig i tid för en särskild utrednings- eller bevisinsamlingsåtgärd, såsom förhör, för vilket biträde normalt måste säkerställas. Enligt **artikel 6.7** i direktivet ska de behöriga myndigheterna i sådana fall skjuta upp åtgärden under en rimlig tid för att möjliggöra försvararens ankomst. Om barnet inte har föreslagit en försvarare bör myndigheterna skjuta upp åtgärden tills de har ordnat en försvarare för barnet.

Som noterades i samband med diskussionen om punkterna 3 och 4 saknar dock vissa medlemsstater absoluta krav på att barn ska biträdas av försvarare i alla de fall som anges i direktivet. Detta påverkar också införlivandet av artikel 6.7.

När det gäller nödvändighetsbaserade tillfälliga undantag från kravet på biträde av försvarare får medlemsstaterna enligt **artikel 6.8** i undantagsfall, och endast i förundersökningsskedet, tillfälligt utföra utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder utan att en försvarare medverkar, av tvingande skäl som anges i direktivet. Det kan till exempel handla om att det föreligger ett akut behov av att avvärja allvarlig fara för en persons liv, frihet eller kroppsliga integritet eller att viktiga bevis måste säkras för ett allvarligt brott. Ett sådant undantag får naturligtvis endast tillämpas om det med hänsyn till barnets bästa kan motiveras i en bedömning av de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet, inbegripet eventuella särskilda sårbarheter som barnet kan ha. Alla beslut om att tillämpa ett sådant undantag måste fattas av en rättslig myndighet eller bli föremål för rättslig prövning.

En stor majoritet av medlemsstaterna föreskriver ett sådant undantagsalternativ, men inte nödvändigtvis helt i överensstämmelse med direktivet. Vissa anger mer generella skäl för ett tillfälligt undantag eller underlåter att redovisa det trängande behov som fastställs i direktivet. Detta är problematiskt, eftersom sådana undantag från biträde av försvarare alltid riskerar att försvåra barnets faktiska utövande av sin rätt till försvar och endast bör tillämpas inom strikta gränser. Framför allt kan barn oavsiktligt anklaga sig själva, antingen för att de inte har förstått omfattningen av sin rätt att tiga och inte vittna eller för att de känner sig hotade och pressade att svara på frågor.

3.6. Rätt till individuell bedömning (artikel 7)

I straffrättsliga förfaranden mot barn är det av avgörande betydelse att barnen bedöms individuellt för att deras särskilda behov när det gäller skydd, utbildning, yrkesutbildning och social anpassning ska kunna identifieras. Detta föreskrivs **i artiklarna 7.1 och 7.2**. Enligt punkt 2 ska den individuella bedömningen särskilt beakta barnets personlighet och mognad, barnets ekonomiska och sociala bakgrund samt familjebakgrund, däribland levnadsmiljö och eventuell särskild sårbarhet hos barnet, såsom inlärnings- och kommunikationssvårigheter.

Resultaten av bedömningen bör aldrig användas som en form av inofficiell kontextuell ”bevisning” mot dem, utan bör endast användas för att, i enlighet med **artikel 7.4**, fastställa om och i vilken utsträckning de skulle behöva omfattas av särskilda åtgärder under det

straffrättsliga förfarandet, omfattningen av deras straffrättsliga ansvar och lämpligheten av en särskild påföljd eller utbildningsåtgärd.

De nationella bestämmelserna om genomförandet av enskilda bedömningar och deras syften är oförenliga med direktivet i minst hälften av medlemsstaterna. När det gäller införlivandet av den personliga räckvidden för rätten till en individuell bedömning uppstår efterlevnadsproblem i medlemsstater som inte kräver att alla barn ska bedömas individuellt, där t.ex. barn över 17 års ålder inte omfattas, eller som inte föreskriver individuella bedömningar i alla typer av fall, där förfarandena t.ex. regleras av ordinarie straffprocessrättsliga regler i stället för av barnspecifika regler. Detta hänger samman med det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde[22]. Dessutom har vissa medlemsstater gjort regeln om en individuell bedömning frivillig i stället för obligatorisk, att utföras enligt åklagarens gottfinnande. I sådana fall finns ingen rättslig säkerhet för att den individuella bedömningen alltid kommer att utföras där så krävs enligt direktivet, även om icke-bindande vägledning uppmuntrar åklagarna att följa dess principer. I vissa medlemsstater är den materiella omfattningen av den bedömning som ska utföras dessutom mer begränsad än vad som föreskrivs i direktivet. Ofta regleras det inte heller hur all nödvändig och relevant information kommer att samlas in i fall där detta inte redan har gjorts av andra berörda myndigheter, såsom barnskyddstjänster.

När det gäller syftet med den individuella bedömningen och dess roll i beslutsfattandet genom straffrättsliga förfaranden har medlemsstaterna ofta underlåtit att införa uttryckliga bestämmelser i nationell lagstiftning. Om ett syfte anges i nationell lagstiftning är det mestadels begränsat till att underbygga beslut om påföljd. Om resultaten av en individuell bedömning inte beaktas i alla viktiga beslut som rör barnet under hela förfarandet är dess funktion som ett viktigt verktyg för att säkerställa att förfarandena är barnvänliga och vägleds av barnets bästa strängt begränsad.

För att säkerställa att resultaten av den individuella bedömningen i praktiken kan fungera som ett positivt underlag för viktiga beslut som fattas för barnet redan under förundersökningsskedet föreskrivs i **punkt 5** att den ska genomföras så tidigt som möjligt i förfarandet och, om inte annat följer av **punkt 6**, innan det formella åtalet väcks. Endast under exceptionella omständigheter, såsom när barnet är häktat och väntan på den individuella bedömningsrapporten skulle innebära en onödig förlängning av häktningen, kan bedömningen läggas fram först i början av rättegången. I skäl 38 förklaras att man, när den individuella bedömningen blir tillgänglig, kan ompröva lämpligheten och ändamålsenligheten i åtgärder eller beslut som antagits före den individuella bedömningen.

Även om de flesta medlemsstater föreskriver att den individuella bedömningen ska vara tillgänglig senast före åtalet eller åtminstone innan rättegången inleds, specificeras inte denna tidigaste lämpliga tidpunkt i de flesta införlivandeåtgärderna.

Även om individuella bedömningar utförs så tidigt som möjligt kan de vara av dålig kvalitet, eftersom mycket få medlemsstater uttryckligen kräver att barnet, och i förekommande fall den person som har föräldraansvar, ska vara nära involverad i bedömningen eller att bedömningen ska uppdateras under hela förfarandet om det finns skäl för detta i enlighet med

[22] Se avsnitt 3.1.

artiklarna 7.7 och 7.8. I vissa medlemsstater regleras det heller inte effektivt av vem och från vilka källor nödvändig/relevant information kommer att samlas in, i fall där ingen information om barnet och dess omständigheter redan finns tillgänglig från andra relevanta myndigheter, såsom barnskyddstjänster. Detta påverkar efterlevnaden av kravet på att enskilda bedömningar ska utföras av kvalificerad personal, så långt det är möjligt enligt ett tvärvetenskapligt tillvägagångssätt, i dessa medlemsstater. I enlighet med **artikel 7.9** får medlemsstaterna avvika från skyldigheten att utföra en individuell bedömning om detta är förenligt med barnets bästa och motiverat med hänsyn till de särskilda omständigheterna i fallet, t.ex. om barnet nyligen redan har varit föremål för en individuell bedömning. De flesta av de medlemsstater som valde detta undantagsalternativ gjorde det i enlighet med direktivet, men i några av dem finns det inte något rättsligt krav på en bedömning från fall till fall för att kunna tillämpa det.

3.7. Rätt till läkarundersökning (artikel 8)

För att skydda hälsan och den personliga integriteten för barn som är frihetsberövade ska medlemsstaterna enligt **artikel 8.1** i direktivet säkerställa att sådana barn utan onödigt dröjsmål har rätt till en professionell och minimalt ingripande läkarundersökning, som i enlighet med punkt 3 ska genomföras antingen på initiativ av de behöriga myndigheterna eller av barnet självt, försvararen eller den person som har föräldraansvar. Slutsatserna ska dokumenteras skriftligen (**punkt 4**) och uppdaterats vid behov (**punkt 5**). Syftet med en sådan undersökning är att bedöma barnets allmänna mentala och fysiska tillstånd och särskilt, i enlighet med **punkt 2**, dess förmåga att genomgå förhör, andra utrednings- eller bevisupptagningsåtgärder eller åtgärder som vidtagits eller planeras gentemot mot barnet, såsom långvarigt frihetsberövande vid häktning. Undersökningen krävs också som grund för att fastställa om sjukvård måste tillhandahållas (se **punkt 4**).

I alla medlemsstater ges möjlighet att genomföra läkarundersökningar i någon form när barn frihetsberövas i polisarrest eller genom häktning, men sådana undersökningar behöver inte alltid genomföras utan onödigt dröjsmål.

Många rättssystem saknar också uttryckliga föreskrifter om att resultaten av en läkarundersökning måste beaktas för att avgöra om det lämpar sig för barnet att omfattas av vissa förfaranden/tvingande åtgärder. De behöriga utredningsmyndigheterna får ofta själva avgöra om de ska begära medicinska journaler för detta ändamål, vilket inte är förenligt med direktivet.

3.8. Ljud- och bildinspelning av förhör (artikel 9)

Barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden förmår inte alltid förstå innehållet i förhör som de genomgår. För att säkerställa ett tillräckligt skydd för sådana barn måste polisens eller andra brottsbekämpande myndigheters förhör av barn under det straffrättsliga förfarandet spelas in med ljud och bild, om detta i enlighet med **artikel 9.1** är proportionerligt i det enskilda fallet. De behöriga myndigheter som ansvarar för förhör bör särskilt ta hänsyn till om en försvarare är närvarande eller ej och om barnet är frihetsberövat eller ej, och se till att barnets bästa alltid beaktas i första hand.

Om den nationella lagstiftningen föreskriver sådan inspelning endast på grundval av vissa allmänna kriterier och inte kräver att de särskilda omständigheterna i fallet beaktas, som t.ex. att barnet har en intellektuell eller psykosocial funktionsnedsättning som skulle kunna motivera inspelning med ljud och bild, är det tveksamt om införlivandet är förenligt med direktivet. Otillräcklig teknisk infrastruktur är ingen giltig grund för undantag från bestämmelserna om ljud- och bildinspelning enligt direktivet. En systematisk brist på investeringar i lämplig teknisk infrastruktur kan inte betraktas som ett exceptionellt oöverstigligt tekniskt problem som kan motivera ett undantag från direktivets bestämmelser om ljud- och bildinspelning. Sammantaget har sådana problem gällande införlivandet av artikel 9 konstaterats i två tredjedelar av medlemsstaterna.

3.9. Begränsning av frihetsberövande (artikel 10)

Barn befinner sig i en särskilt sårbar situation när de berövas sin frihet, särskilt när de befinner sig i polisarrest eller är häktade. Varje frihetsberövande riskerar att skada deras fysiska, mentala och sociala utveckling samt deras lyckade återintegrering i samhället. I direktivet fastställs därför två centrala principer som behöriga myndigheter ska följa när de ålägger frihetsberövande.

Den första principen är att frihetsberövande av ett barn i varje skede av förfarandet måste begränsas till den kortaste lämpliga tidsperioden, med vederbörlig hänsyn till barnets ålder och individuella situation samt till de särskilda omständigheterna i fallet (**artikel 10.1**). Den andra principen är att frihetsberövande, särskilt häktning, alltid måste vara en sista utväg och att beslut om häktning före rättegång måste grundas på ett motiverat beslut som fattas utan onödigt dröjsmål och som är föremål för regelbunden rättslig prövning med skäliga intervall (**artikel 10.2**).

Mer än en tredjedel av alla medlemsstater har varken införlivat den första eller den andra principen helt i överensstämmelse med direktivet. Återkommande efterlevnadsproblem spelar en roll här, däribland det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde[23] och den allmänna bristen på uttryckliga rättsliga krav i många medlemsstaters nationella lagstiftning på att behöriga myndigheter ska göra grundliga bedömningar från fall till fall som tar hänsyn till barnets och ärendets särskilda omständigheter, särskilt för att fastställa alternativa åtgärders potentiella lämplighet[24].

3.10. Alternativa åtgärder (artikel 11)

I enlighet med **artikel 11** i direktivet ska medlemsstaterna se till att alternativ till frihetsberövande om möjligt tillämpas på barn i stället för frihetsberövande. Sådana alternativa åtgärder kan omfatta ett förbud för barnet att vistas på vissa platser eller krav på att bo på en viss plats, begränsningar i kontakterna med vissa personer, skyldighet att anmäla sig till behöriga myndigheter, deltagande i utbildningsprogram eller, med barnets samtycke, deltagande i behandlings- eller avvänjningsprogram (se skäl 46).

[23] Se avsnitt 3.1.
[24] Se avsnitt 3.6 om rätten till en individuell bedömning.

De flesta medlemsstater föreskriver sådana alternativa åtgärder, men typen av åtgärder varierar mellan medlemsstaterna och till och med mellan regionerna i dessa medlemsstater. Endast en handfull medlemsstater garanterar inte tillgång till mer än en alternativ åtgärd i sin nationella lagstiftning, eller garanterar inte alternativ till alla barn.

I detta sammanhang är det viktigt att notera att det i direktivet talas om alternativa åtgärder i plural, vilket innebär att mer än en potentiell alternativ åtgärd bör vara tillgänglig enligt lag, med tanke på det stora antal möjliga åtgärder som medlemsstaterna i princip kan välja mellan. Den största utmaningen när det gäller att säkerställa att barn faktiskt drar nytta av tillämpningen av sådana alternativa åtgärder ligger dock i den rättslig praxisen, vars resultat varierar mellan medlemsstaterna.

3.11. Särskild behandling vid frihetsberövande (artikel 12)

Enligt **artikel 12.1** i direktivet ska barn som är häktade hållas åtskilda från vuxna, såvida detta inte anses vara förenligt med barnets bästa. Enligt **artikel 12.2** ska även barn som hålls i polisarrest hållas åtskilda från vuxna, såvida detta inte är förenligt med barnets bästa eller, i undantagsfall, inte är möjligt i praktiken. Det sistnämnda undantaget kan bli aktuellt i glesbefolkade områden där polisstationerna inte är utrustade med separata anläggningar för att hålla barn i förvar, eftersom de hanterar mycket få fall där barn är inblandade. Under sådana omständigheter måste dock barn hållas i förvar tillsammans med vuxna på ett sätt som är förenligt med barnets bästa.

Dessa principer efterlevs inte fullt ut i den nationella lagstiftningen i omkring en tredjedel av medlemsstaterna. Här är det värt att notera skillnaden mellan reglerna för åtskillnad i polisarrest och åtskillnad vid häktning inför rättegång när det gäller möjligheten att göra undantag. Vid häktning före rättegång föreskriver direktivet att gemensamt förvar endast får anordnas om det i själva verket ligger i barnets intresse att inte hållas åtskild. Strukturella problem med anpassningen av infrastrukturen för häktning är ingen motiverad grund för undantag från denna regel.

Det finns också ett antal fall där medlemsstaternas försök att införliva **artiklarna 12.3 och 12.4** har lett till att efterlevnaden av barnets rätt att i princip hållas åtskild från vuxna, även unga vuxna som just fyllt 18 år, försvagats.

Punkterna 3 och 4 reglerar utvidgningen av det mer stödjande och skyddande häktningssystemet för barn till dem som blir myndiga under sin tid i häktet (åtminstone tills de når 21 års ålder). Problemet i vissa medlemsstater är att en utvidgning av gemensamt boende med barn i själva verket föreskrivs som standard och inte villkoras av en bedömning från fall till fall, där hänsyn tas till barnens bästa som den unga vuxna personen skulle hållas häktad med. I andra medlemsstater är den nationella lagstiftningen utformad på ett sätt som tyder på att unga vuxna skulle hållas åtskilda från både barn och andra vuxna, men rättsosäkerheten när det gäller denna tolkning kvarstår.

Utöver separat inkvartering från vuxna krävs andra särskilda skyddsåtgärder och stödåtgärder för att säkerställa barns välbefinnande och förmåga till återintegrering, särskilt när de häktas före rättegång. Enligt **artikel 12.5** ska medlemsstaterna därför vidta lämpliga åtgärder inom fem materiella områden när det gäller barn som hålls häktade, som bland annat säkerställer ett effektivt utövande av rätten till familjeliv genom regelbunden kontakt i form av besök och

korrespondens med föräldrar, familj och vänner. Sådana åtgärder bör också, när och i den utsträckning det är lämpligt, omfatta anhållande och, om så föreskrivs i nationell lagstiftning, andra situationer med frihetsberövande.

Alla medlemsstater har antagit åtgärder, inklusive lagstiftning, som åtminstone i viss utsträckning syftar till att säkerställa i synnerhet barns hälsa under frihetsberövandet. Andra krav, såsom att säkerställa respekten för barns religions- eller trosfrihet, får huvudsakligen verkan genom allmänna bestämmelser om skydd av religionsfrihet. Många medlemsstater anmälde också allmänna bestämmelser i sin nationella lagstiftning som föreskriver rätten att behandlas med värdighet och i enlighet med tillämpliga människorättsnormer.

I många medlemsstater är de införlivandeåtgärder som anmälts (delvis) inte tillräckliga för att uppnå de standarder som föreskrivs i direktivet av något av följande skäl: åtgärderna är inte tillräckligt specifika eller kan inte anses vara effektiva för att säkerställa de rättigheter och standarder som föreskrivs i direktivet, de är otillräckliga i omfattning för att täcka alla de centrala mål som fastställs i direktivet eller former av frihetsberövande i den utsträckning som krävs eller omfattar inte alla barn som frihetsberövas (på grund av att direktivets tillämpningsområde inte har införlivats). När de tillfrågades angav flera medlemsstater att ytterligare praktiska genomförandeåtgärder också vidtagits och införts, såsom stöd- och utbildningsprogram som erbjuds på frivillig basis, regelbundet eller tillfälligt av relevanta sociala tjänster eller utbildningstjänster, och vissa betonade en individualiserad behandling av varje barn. På det hela taget konstaterades det dock att en majoritet av medlemsstaterna inte kunde visa att de införlivat artikel 12.5 fullt ut.

Omkring hälften av medlemsstaterna har även underlåtit att vidta särskilda åtgärder för att säkerställa att barn som är frihetsberövade kan få träffa den person som har föräldraansvar så snart som möjligt, vilket de åtminstone måste sträva efter att göra i enlighet med **artikel 12.6** i direktivet.

3.12. Snabb och omsorgsfull handläggning av mål (artikel 13)

Enligt **artiklarna 13.1 och 13.2** i direktivet ska medlemsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att straffrättsliga förfaranden som involverar barn genomförs skyndsamt och med tillbörlig aktsamhet och att barnen själva alltid behandlas på ett sätt som skyddar deras värdighet, är anpassade till deras ålder, mognad och förmåga att förstå och tar hänsyn till eventuella särskilda behov, inbegripet eventuella kommunikationssvårigheter, som de kan ha.

Liksom när det gäller specifika åtgärder för frihetsberövade barn anser de flesta medlemsstater att dessa krav får tillräcklig verkan genom allmänna bestämmelser i nationell lagstiftning, såsom konstitutionella principer, som kräver respekt för människors värdighet och tillämpliga människorättsnormer, inbegripet FN:s konvention om barnets rättigheter, som har ratificerats av alla EU:s medlemsstater.

3.13. Rätt till skydd av privatlivet (artikel 14)

Barns privatliv under straffrättsliga förfaranden, inbegripet deras personuppgifter i brottsregistret, bör säkerställas på bästa möjliga sätt för att bland annat förhindra

stigmatisering som ett hinder för deras återintegrering i samhället. Ett motsvarande krav för skydd av barn fastställs i **artikel 14.1** i direktivet.

Artikel 14.2 föreskriver att domstolsförhandlingar som inbegriper barn vanligtvis ska hållas inom stängda dörrar eller att domstolar eller domare ska få besluta om uteslutning av allmänheten, medan **artikel 14.3** tillägger att lämpliga åtgärder måste vidtas för att säkerställa att inspelade förhör inte sprids offentligt.

Endast mindre efterlevnadsproblem i knappt en handfull medlemsstater identifierades avseende införlivandet av någon av dessa bestämmelser. I många medlemsstater verkar dock tillämpningsområdet för nationella bestämmelser som införlivar den allmänna rätten avseende barns privatliv som föreskrivs i artikel 14.1 inte omfatta barn som misstänks ha begått ett brott, men som ännu inte officiellt angetts vara misstänkta eller tilltalade (eller medlemsstaternas motsvarande begrepp) av de behöriga myndigheterna. Detta hänger samman med det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde[25].

Under alla omständigheter måste medlemsstaterna, i enlighet med **artikel 14.4** och med respekt för yttrande- och informationsfriheten samt mediernas frihet och mångfald, också uppmuntra medierna att vidta självreglerande åtgärder för att uppnå målen i direktivets bestämmelser om privatlivet.

De flesta medlemsstater anmälde därför inte officiellt införlivandeåtgärder för denna bestämmelse. I svaret på kommissionens samråd om praktiska genomförandeåtgärder angav dock mer än en tredjedel av medlemsstaterna att medierna åtminstone delvis är bundna av lagstiftningsåtgärder som förbjuder spridning av personuppgifter, bilder eller inspelningar av barn som är misstänkta eller tilltalade. Detta kompletteras av självreglering. Andra medlemsstater uppgav att medierna inom deras rättssystem följer riktlinjer som utfärdats av särskilda nationella administrativa organ och/eller självpåtagna och egenkontrollerade etiska regler utan statligt ingripande.

3.14. Rätt för barnet att åtföljas av den person som har föräldraansvar under förfarandet (artikel 15)

En exklusivt barnspecifik rättssäkerhetsgaranti införs i och med barnets rätt att åtföljas av person som har föräldraansvar under domstolsförhandlingarna, i enlighet med **artikel 15.1** i direktivet, samt, i enlighet med punkt 4, under andra skeden av förfarandet om det här det bästa för barnets och inte påverkar det straffrättsliga förfarandet. Om mer än en person har föräldraansvar för samma barn bör barnet, såsom anges i skäl 57, ha rätt att åtföljas av alla, om inte detta i praktiken är omöjligt trots de behöriga myndigheternas rimliga ansträngningar.

De flesta medlemsstater har fastställt denna rättighet, även om ett fåtal medlemsstater begränsar dess tillämpningsområde genom undantagsalternativ som inte föreskrivs i

[25] Se avsnitt 3.1.

direktivet. Detta hänger också samman med det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde[26].

De flesta efterlevnadsproblem uppstod dock vid införlivandet av reglerna om utnämning av en annan lämplig vuxen, som fastställs i punkterna 2 och 3, och som liknar dem som anges i artikel 5 i direktivet.

Vissa medlemsstater tillåter inte att barnet självt i första hand är den som utser den andra lämpliga vuxna. I andra medlemsstater har de behöriga myndigheterna skönsmässiga befogenheter att utesluta personer med föräldraansvar från förfarandet utan att nödvändigtvis se till att en annan lämplig vuxen utses för att ersätta dem. Detta är främst kopplat till underlåtenheten att införa begreppet ”annan lämplig vuxen” för en person som inte också formellt har utsetts till förmyndare för barnet, såsom en lärare eller en familjemedlem som inte har föräldraansvar för barnet.

På det hela taget kan brister gällande införlivandet av rätten att vara åtföljd ha en allvarligt negativ inverkan på barnets effektiva förståelse för det straffrättsliga förfarandet, och på hans eller hennes förmåga att utöva sina processuella rättigheter. Särskilt barn som med tillämpning av artikel 6.6 eller 6.8 i direktivet inte biträds av en försvarare kan lämnas helt utan en lämplig vuxen med en vägledande och stödjande roll i sin närvaro.

3.15. Barns rätt att närvara personligen vid, och delta i, sin rättegång (artikel 16)

I **artikel 16.1** erinras om barns rätt att närvara vid sin rättegång. Det kräver dock också att medlemsstaterna vidtar alla nödvändiga åtgärder för att göra det möjligt för dem att delta effektivt, bland annat genom att ge dem möjlighet att höras och uttrycka sina åsikter. Som föreslås i skäl 60 bör medlemsstaterna ge barn incitament att närvara vid rättegången, bland annat genom att kalla dem personligen och genom att skicka en kopia av kallelsen till den eller de personer som har föräldraansvar eller en annan lämplig vuxen person.

Av de få medlemsstater vars nationella lagstiftning inte helt uppfyller dessa krav föreskriver två medlemsstater att åtminstone en del av rättegången i vissa fall kan genomföras utan barns fysiska närvaro.

I **artikel 16.2** fastställs dessutom ett krav på att barn som dömts i sin frånvaro ska beviljas rätt till en ny rättegång som möjliggör prövning av (nya) bevis eller ett annat effektivt rättsmedel, i enlighet med och på de villkor som anges i direktiv (EU) 2016/343. I allmänhet är de bestämmelser i nationell lagstiftning som reglerar sådana frågor inte specifika för barn, utan gäller för alla misstänkta och tilltalade. I detta sammanhang måste det noteras att frågor vid införlivandet av de relevanta bestämmelserna i direktiv (EU) 2016/343, nämligen artikel 8 om rätten att närvara vid rättegången och artikel 9 om rätten till en ny rättegång, inte har införlivats korrekt i minst sex medlemsstater[27], mot vilka överträdelseförfaranden har inletts.

[26] Se avsnitt 3.1.

[27] Belgien (INFR(2023)2094), Bulgarien (INFR(2023)2093), Kroatien (INFR(2023)2092), Ungern (INFR(2023)2141), Lettland (INFR(2023)2140) och Polen (INFR(2024)2034).

3.16. Rätt till rättshjälp (artikel 18)

Barn som är misstänkta eller tilltalade har, liksom vuxna, rätt till rättshjälp i enlighet med direktiv (EU) 2016/1919. För barn föreskriver dock uttryckligen **artikel 18** att den nationella rätten i samband med rättshjälp inte bara ska garantera rätten till tillgång till försvarare som beviljas alla misstänkta och tilltalade, utan det faktiska utövandet av rätten att faktiskt biträdas av en försvarare enligt artikel 6 i detta direktiv.

Efterlevnadsproblem avseende införlivandet av direktiv (EU) 2016/1919 påverkar också tillhandahållandet av rättshjälp till barn. De medlemsstater som inte har införlivat direktiv (EU) 2016/1919 på ett korrekt sätt anses också automatiskt ha införlivat artikel 18 i det här direktivet på ett felaktigt sätt, såvida inte införlivandeproblemet endast berör misstänkta eller tilltalade vuxna eftersom det finns olika regler för tillhandahållande av rättshjälp till barn som är misstänkta eller tilltalade och som överensstämmer med direktiv (EU) 2016/1919. När det gäller efterlevnadsproblem avseende direktiv (EU) 2016/1919 har nästan inga medlemsstater införlivat de regler om tidpunkten för tillhandahållande av rättshjälp som anges i artikel 4.5 på ett sätt som överensstämmer med föreskrifterna[28]. Eftersom de berörda medlemsstaterna tillämpar samma regler om rättshjälp för barn som för vuxna utgör dessa efterlevnadsproblem enligt direktiv (EU) 2016/1919 även efterlevnadsproblem enligt detta direktiv.

Såsom noterats i samband med införlivandet av artikel 6 i direktivet tillhandahåller inte alla medlemsstater biträde av en försvarare, inklusive utnämning av en rättslig försvarare, från den tidigaste tidpunkt som föreskrivs i direktivet. Detta hänger också samman med det felaktiga införlivandet av direktivets tillämpningsområde[29].

I vissa medlemsstater måste även barn som får rättshjälp betala dessa kostnader under vissa omständigheter, även om biträde av försvarare är obligatoriskt. Såsom framhålls i genomföranderapporten[30] för direktiv (EU) 2016/1919 möjliggör hälften av medlemsstaterna i allmänhet kostnadstäckning vid fällande dom eller när det straffrättsliga förfarandet avslutas på grund av omständigheter som inte friskriver personen, såsom att preskriptionstiden löper ut. I vissa fall görs en sådan kostnadstäckning oberoende av de berörda personernas ekonomiska/finansiella situation.

3.17. Rättsmedel (artikel 19)

Rätten till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 47 i stadgan är en grundläggande processuell rättighet. **Artikel 19** föreskriver därför att barn ska ha tillgång till ett effektivt rättsmedel enligt nationell rätt om deras rättigheter enligt detta direktiv har åsidosatts. Vilken form dessa rättsmedel har är en fråga om förfarandemässig självständighet. Efterlevnaden av denna bestämmelse i fråga om införlivande är mycket hög. Alla medlemsstater har åtminstone någon form av rättsmedel på plats om ett barns rättigheter enligt direktivet skulle kränkas.

[28] Se rapporten från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1919 av den 26 oktober 2016 om rättshjälp för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och för eftersökta personer i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder, COM/2023/44 final.
[29] Se avsnitt 3.1.
[30] Ibid.

3.18. Utbildning (artikel 20)

Effektiv och fortlöpande utbildning av personer inom yrken som kommer i kontakt med barn under straffrättsliga förfaranden på områden som barns rättigheter, lämplig förhörsteknik, barnpsykologi och kommunikation på ett språk som är anpassat till barnet är av avgörande betydelse för att säkerställa att direktivet genomförs och tillämpas på ett sätt som överensstämmer med dess krav och mål. I artikel 20 fastställs därför krav för sådan utbildning för olika nyckelaktörer. Införlivandet av dessa krav skiljer sig kraftigt åt mellan medlemsstaterna.

Enligt **punkt 1** ska medlemsstaterna se till att personal vid både brottsbekämpande myndigheter och häktningsanläggningar som hanterar ärenden som rör barn får särskild utbildning på en nivå som är lämplig för deras kontakt med barn. Bristen på väletablerade utbildningsramar som omfattas av mekanismer för kvalitetskontroll bidrar dock i praktiken till efterlevnadsproblem i många medlemsstater. Vissa medlemsstater har endast införlivat direktivets utbildningskrav för antingen brottsbekämpande personal eller anställda inom kriminalvården. Många gör deltagandet i relevanta utbildningar frivilligt. Det verkar också finnas betydande skillnader i frekvensen för de utbildningar som erbjuds. Vid samråd med vissa medlemsstater bekräftade vissa medlemsstater att utbildning endast tillhandahålls för särskilda ändamål, baserat på interna behovsbedömningar, medan andra har fastställt regelbundna utbildningscykler. Detta har också framhållits av byrån för grundläggande rättigheter[31]. Samråd med berörda parter pekar dessutom på eventuella brister i kvaliteten på de utbildningar som tillhandahålls. När det gäller domare och åklagare som handlägger straffrättsliga förfaranden som rör barn måste medlemsstaterna, i enlighet med **punkt 2**, åtminstone vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att de har särskild kompetens eller faktisk tillgång till särskild utbildning.

Sådana ”lämpliga åtgärder” är inte nödvändigtvis begränsade till lagstiftningsåtgärder och bör under alla omständigheter respektera rättsväsendets oberoende och skillnader i rättsväsendets organisation i medlemsstaterna samt rollen för dem som ansvarar för utbildning av domare och åklagare, såsom oberoende nationella institut för rättslig utbildning. De flesta medlemsstater som har lagstadgade krav för utbildning av domare och åklagare har därför hållit dessa regler mycket allmänna och pekat på kompletterande praktiska genomförandeåtgärder, inklusive åtgärder som vidtagits av oberoende organ för utbildning och självreglering av rättsväsendet.

I de medlemsstater där det inte finns några lagstadgade bestämmelser om utbildning av åklagare och domare finns en rad olika genomföranderamar, som främst är beroende av praktiska genomförandeåtgärder. När de tillfrågades uppgav två medlemsstater att deras rättssystem samverkar med särskilda ungdomsdomstolar och åklagarmyndigheter. Endast domare och åklagare som har förvärvat specialkunskaper genom utbildning som erbjuds av relevanta utbildningsinstitutioner för domare och åklagare kan utses för att arbeta i dessa befattningar. Det finns dessutom medlemsstater där särskilda utbildningsinstitutioner erbjuder specialiserad utbildning, men det verkar endast ske på frivillig basis, åtminstone för vissa

[31] Studie av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (2022), Children as suspects or accused persons in criminal proceedings — procedural safeguards (inte översatt till svenska) finns på https://fra.europa.eu/de/publication/2022/children-criminal-proceedings.

relevanta rättstillämpare. Detta är inte nödvändigtvis tillräckligt för att säkerställa att alla berörda personer faktiskt får särskild utbildning.

Lämpliga åtgärder måste enligt **punkt 3** vidtas för att åtminstone främja tillhandahållandet av sådan särskild utbildning för försvarare som arbetar med straffrättsliga förfaranden som rör barn, naturligtvis med beaktande av behovet av att respektera juristyrkets oberoende och rollen för dem som ansvarar för utbildning av försvarare, såsom nationella advokatsamfund.

När de tillfrågades om detta uppgav några medlemsstater att de tillhandahåller finansiering till nationella advokatsamfund för att underlätta lämplig utbildning av försvarare i barnvänliga rättsliga metoder och/eller kräver att försvarare som vill föras upp på förteckningen över försvarare som ger rättshjälp till barn ska ha genomgått särskild utbildning. De allra flesta medlemsstater angav dock att utbildning i deras rättssystem regleras och tillhandahålls helt och hållet av de nationella advokatsamfunden och att staten inte blandar sig i denna fråga.

Slutligen uppmanas medlemsstaterna i **punkt 4** att uppmuntra initiativ som gör det möjligt för dem som tillhandahåller stödverksamheter för barn, liksom verksamheter för reparativ rättvisa, att få lämplig utbildning och att iaktta yrkesnormer när det gäller opartiskhet, respekt och professionalism. Detta bör uppnås genom medlemsstaternas offentliga tjänster eller genom finansiering av stödorganisationer för barn.

När de tillfrågades gav vissa medlemsstater information om praktiska genomförandeåtgärder och genomförandestrukturer för att underlätta utbildning av barnavårdspersonal och yrkesverksamma inom reparativ rättsskipning. De åtgärder som vidtagits omfattar bland annat följande: inrättande av särskilda institutioner/program för utbildning, tillhandahållande av finansiering till organisationer i det civila samhället som tillhandahåller relevant utbildning och vägledning, ett krav på att alla yrkesgrupper som arbetar med barn ska genomgå en grundutbildning om barnets rättigheter som en del av sin yrkeskvalifikation, och utökning av statligt finansierade utbildningskurser för personal inom rättsväsendet till andra yrken, särskilt övervakare och yrkesverksamma som vägleder medlingsförfaranden.

3.19. Insamling av uppgifter (artikel 21)

För att övervaka och utvärdera detta direktivs effektivitet krävs insamling av relevanta uppgifter. I enlighet med **artikel 21** skulle medlemsstaterna därför senast den 11 juni 2021 skicka in tillgängliga uppgifter till kommissionen som visar hur de rättigheter som fastställs i detta direktiv har genomförts, och de måste därefter göra det igen vart tredje år.

I enlighet med skäl 64 bör detta inbegripa både uppgifter som registrerats av rättsliga och brottsbekämpande myndigheter och, så långt det är möjligt, administrativa uppgifter som hälso- och sjukvården och sociala myndigheter har sammanställt rörande rättigheterna i detta direktiv, särskilt med avseende på antalet barn som getts tillgång till försvarare, antalet individuella bedömningar som har utförts, antalet förhör som har spelats in med ljud och bild och antalet barn som har frihetsberövats.

Uppgifter har överförts av mer än två tredjedelar av medlemsstaterna. Emellertid har de uppgifter som överförts sällan varit så omfattande som direktivet föreskriver. Medlemsstaterna bör därför i den mån det är möjligt anpassa sina metoder för uppgiftsinsamling i enlighet med direktivet.

3.20. Kostnader (artikel 22)

Slutligen reglerar direktivet fördelningen av ytterligare förfarandekostnader till följd av tillämpningen av rätten till en individuell bedömning enligt artikel 7, rätten till läkarundersökning enligt artikel 8 och ljud- och bildinspelning av förhör enligt artikel 9 i direktivet. Enligt **artikel 22** ska medlemsstaterna alltid stå för dessa kostnader, oavsett resultatet av förfarandet, med undantag för kostnader som uppstår till följd av tillämpningen av rätten till läkarundersökning om dessa täcks av sjukförsäkring.

I ett fåtal medlemsstater säkerställs det dock inte uttryckligen att staten ska stå för sådana kostnader, medan andra medlemsstaters nationella lagstiftning faktiskt direkt föreskriver att barnet ska stå för åtminstone en del av kostnaderna, antingen som en allmän regel eller åtminstone i fall där barnet befinns vara skyldigt. Detta innebär en onödig ekonomisk börda för barnet och i slutändan för den person som har föräldraansvaret i dessa medlemsstater, och utgör ett efterlevnadsproblem.

3.21. Införlivande (artikel 24)

Enligt **artikel 24.1** ska medlemsstaterna anta bestämmelser för att införliva direktivet och underrätta kommissionen om detta. Det krävs dock också att dessa bestämmelser när de antas innehåller en hänvisning till direktivet eller åtföljs av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Denna typ av bestämmelse kallas också för ”sammankopplingsbestämmelse”. Syftet är att säkerställa tillräcklig publicitet för införlivandeåtgärderna, och göra det möjligt för dem som berörs att fastställa omfattningen av sina rättigheter och skyldigheter på det särskilda område som regleras av EU-lagstiftningen såsom den införlivats i nationell lagstiftning[32].

Det står medlemsstaterna fritt att välja hur denna hänvisning ska göras, så länge de antar en särskild införlivandeåtgärd (*acte positif de transposition*) som uttryckligen hänvisar till direktivet. Särskilt när det gäller befintliga lagar kan detta till exempel vara en särskild rättsakt som offentliggörs i medlemsstatens officiella tidning och som otvetydigt anger de befintliga lagar och andra författningar genom vilka respektive medlemsstat anser att den har införlivat direktivet. Inga lagändringar krävs alltså. Om inga åtgärder vidtas för att säkerställa en hänvisning till direktivet kan kommissionen dock avvisa de berörda åtgärderna som införlivandeåtgärder.

Inledningsvis var det endast tre medlemsstater som genomförde direktivets sammanlänkningsbestämmelse fullt ut. De flesta andra medlemsstater uppfyllde detta krav endast för nya åtgärder som antagits för att införliva direktivet och inte för befintlig lagstiftning, medan en handfull medlemsstater underlät att genomföra detta krav helt och hållet. Denna brist på ett korrekt genomförande av sammanlänkningsbestämmelsen togs upp i överträdelser mot de 22 berörda medlemsstaterna.

Efter diskussioner med medlemsstaterna föreslog kommissionen den 30 april 2024 en ettårig testfas, under vilken det officiella offentliggörandet av de nationella införlivandeåtgärder som krävs enligt sammankopplingsbestämmelsen säkerställs via EUR-Lex. I slutet av testfasen kommer kommissionen att utvärdera resultaten och medlemsstaternas praxis. Om det visar

[32] Domstolens dom av den 27 februari 2003, kommissionen/Belgien, C-415/01, ECLI:EU:C:2003:118, punkt 21.

sig att testfasen inte har gett de resultat som krävs förbehåller sig kommissionen sin rätt att återuppta kontrollen av att de skyldigheter som följer av sammankopplingsbestämmelserna efterlevs. Under tiden kommer klagomål i pågående administrativa förfaranden eller förfrågningar om uppfyllandet av kraven enligt sammankopplingsbestämmelser inte att behandlas (vidare), om medlemsstaterna har samtyckt till att hyperlänkar och/eller dokument offentliggörs direkt i EUR-Lex.

Trots dessa tydliga fördelar med EUR-Lex när det gäller tillgänglighet har medlemsstaterna rätt att välja att inte använda denna publiceringsmetod om de åtar sig att systematiskt och direkt hänvisa till direktiven i sina nationella införlivandeåtgärder eller att offentliggöra nationella officiella meddelanden om detta, både för nationell lagstiftning före och efter respektive direktiv som ska införlivas.

4. TILLÄMPNING AV ARTIKEL 6 I DIREKTIVET

Utöver den allmänna bedömningen av införlivandet av artikel 6 i direktivet åtog sig kommissionen också att rapportera om tillämpningen av denna bestämmelse. Som nämndes i inledningen till denna rapport samrådde kommissionen därför med medlemsstaterna och bad dem att tillhandahålla relevant information och statistik. Medlemsstaterna ombads att lämna information/uppgifter om sin praxis/sina praktiska arrangemang när det gäller

(a) rätten att träffa en försvarare före förhör enligt punkt 4 a,
(b) de regler om konfidentialitet vid kommunikation som anges i punkterna 4 a och 5,
(c) det proportionalitetsbaserade undantagsalternativet i punkt 6 och det tillfälliga undantagsalternativet i punkt 8,
(d) reglerna om uppskjutande av förhör enligt punkt 7, och
(e) relevant rättspraxis.

Följande återkoppling mottogs:

För det första, när det gäller rätten att träffa och samråda med en försvarare före förhöret, rapporterade alla medlemsstater utom två att deras lagstiftning inte föreskriver en minimi- eller maximitid för sådana samråd. De flesta medlemsstater uppger att barn och deras försvarare i praktiken beviljas så mycket tid som behövs, inom rimliga gränser. I de flesta fall uppges dessa samråd pågå i cirka 30 minuter.

I vissa medlemsstater är dock samråden av principiella skäl begränsade till 30 minuter, och kan endast förlängas på motiverad begäran. Arrangemang som fastställer en sådan generell gräns för hur lång tid barn beviljas för samråd med sin försvarare är i sig inte oförenliga med direktivet. I praktiken måste det dock säkerställas att begäran om en förlängning av denna gräns alltid beviljas när detta är nödvändigt för att säkerställa rättvisa förfaranden, särskilt när ett barn kan behöva mer tid med sin försvarare på grund av t.ex. kommunikationssvårigheter.

Av den tillhandahållna informationen framgår också att ett fåtal medlemsstater inte säkerställer att barnet alltid har möjlighet att träffa försvararen personligen för sådana samråd. I dessa medlemsstater sker samråden, åtminstone i vissa fall, endast per telefon. Denna praxis är i princip inte förenlig med rätten att träffa försvararen enligt direktivet, eftersom ett möte innebär att försvararen bör närvara personligen. Huruvida det i vissa fall kan motiveras på grundval av barnets bästa måste bedömas ytterligare.

För det andra, när det gäller tillämpningen av reglerna om konfidentialitet i kommunikationen mellan ett barn och hans eller hennes försvarare enligt punkterna 4a och 5, rapporterade alla svarande medlemsstater att det alltid säkerställs att samråd mellan ett barn och deras försvarare är konfidentiella. Majoriteten uppgav att separata inrättningar finns tillgängliga för detta ändamål om barnet är frihetsberövat i polisarrest eller är häktat i väntan på rättegång.

Minst två medlemsstater förefaller dock tillåta visuell övervakning av sådana anläggningar. Även om direktivet inte uttryckligen utesluter denna praxis kan det potentiellt ge upphov till farhågor, om konfidentiella handlingar eller annat material som behandlas av barnet och deras försvarare under ett sådant samråd är visuellt tillgängliga för den eller de personer som övervakar det.

För det tredje, när det gäller tillämpningen av undantagsalternativen i punkterna 6 och 8 i direktivet, angav några av de svarande medlemsstaterna att detta undantagsalternativ inte föreskrivs i deras rättssystem. De medlemsstater som anser att detta är tillåtet angav antingen att det inte finns några uppgifter om antalet fall där undantaget har tillämpats eller tillhandahöll helt enkelt inga siffror. En medlemsstat rapporterade att undantaget finns i landets rättssystem, men att det ännu inte har tillämpats.

Medlemsstaterna ombads också att ange vilken nationell myndighet som ansvarar för den bedömning som krävs enligt punkt 6 för att fastställa om ett undantag från direktivets krav på biträde av försvarare är proportionerligt och förenligt med barnets rätt till en rättvis rättegång och det faktiska utövandet av barnets rätt till försvar. På denna fråga svarade de flesta medlemsstater att den ansvariga myndigheten är den som har till uppgift att genomföra förhöret eller andra utredningshandlingar (vanligen polisen) eller den myndighet som har det övergripande ansvaret för förfarandet vid den tidpunkten (vanligen en åklagare eller en undersökningsdomare i förundersökningsskedet, beroende på rättssystemet). Ett fåtal medlemsstater kräver alltid att en rättslig myndighet gör den relevanta bedömningen.

Det är dock fortfarande oklart huruvida beslutet om att tillämpa undantaget i samtliga fall där den ansvariga myndigheten är en brottsbekämpande myndighet ändå måste godkännas av en åklagare eller undersökningsdomare, beroende på omständigheterna, eller om det blir föremål för rättslig prövning i rättegångsskedet. Detta skulle vara viktigt för att säkerställa ett effektivt rättsmedel för, och helst även för att förhindra eventuellt missbruk av, undantaget.

I stort sett samma svar mottogs när det gäller tillämpningen av det tillfälliga undantagsalternativet i **punkt 8** i direktivet. Inga uppgifter om tillämpningsfrekvensen lämnades och det är fortfarande oklart huruvida beslut av en brottsbekämpande myndighet om att tillämpa undantaget alltid är föremål för rättslig prövning.

För det fjärde, när det gäller tillämpningen av reglerna om uppskjutande av förhör i punkt 7, lämnade nästan hälften av medlemsstaterna information om hur begreppet ”rimlig tid”, som infördes i artikel 6.7 tolkas i deras nationella rättssystem.

De flesta definierar inte uttryckligen detta begrepp i nationell lagstiftning, utan låter snarare de behöriga myndigheterna tolka det från fall till fall, med beaktande av de enskilda omständigheterna i fallet, i synnerhet huruvida barnet är frihetsberövat eller inte.

Vissa medlemsstater angav dock särskilda gränser för hur länge ett barns valda försvarare ska få infinna sig. Detta varierar från en timme till tre dagar (i fall där barnet inte är frihetsberövat och förseningen inte förväntas äventyra utredningen).

Som framhålls i diskussionen om införlivandet av artikel 6.7 definieras inte begreppet ”rimlig tid” i direktivet. Kommissionen anser dock att det bör tolkas som ”så länge som krävs för att få en försvarare på plats”, vilket underförstås som att medlemsstaterna vid klart överdrivna eller orimliga förseningar får utse en annan tjänstgörande försvarare under hela den specifika handlingens varaktighet.

När det slutligen gäller relevant rättspraxis på nationell nivå där en kränkning av barnets rättigheter enligt artikel 6, särskilt när det gäller tillämpningen av undantagsalternativen i punkterna 6 och 8, har tagits upp, uppgav medlemsstaterna att de inte känner till några sådana fall och/eller inte för relevant statistik. Kommissionen kunde därför inte bedöma vilka särskilda delar av artikel 6 som kan ha gett upphov till efterlevnadsproblem i praktiken, eller hur ofta sådana händelser inträffade.

5. SLUTSATS

Syftet med direktivet är att stärka och komplettera rättssäkerhetsgarantierna för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden på ett heltäckande sätt, för att säkerställa att de har en verklig och effektiv möjlighet att fullt ut förstå och följa förfaranden riktade mot dem samt utöva sin rätt till en rättvis rättegång. Detta direktiv har medfört betydande framsteg för att säkerställa lika tillgång till rättvisa i hela EU för en av de mest sårbara kategorierna av misstänkta och tilltalade. Dess potential för positiva effekter sträcker sig inte bara till att stärka det medlemsstaternas ömsesidiga förtroende för varandras rättssystem, utan också till att förebygga återfall och främja barns sociala återanpassning och återintegrering.

Denna rapport visar dock att det fortfarande finns efterlevnadsproblem avseende viktiga bestämmelser i direktivet i vissa medlemsstater. Detta är särskilt sant och problematiskt när det gäller tillämpningsområdet för de nationella åtgärder som genomför direktivet och införlivandet av viktiga materiella bestämmelser, bland annat om informationsrättigheter, biträde av en försvarare, rätten till en individuell bedömning och regler för åläggande av och behandling vid frihetsberövande. På grundval av den information som samlats in för denna rapport förefaller det också som om det finns efterlevnadsproblem när det gäller tillämpningen av artikel 6 i direktivet, särskilt när det gäller reglerna om uppskjutande av förhör och rätten att träffa och samråda med en försvarare före förhöret.

Kommissionen kommer, som en prioriterad fråga, att driva vidare de överträdelseförfaranden som inletts på grund av bristande införlivande av direktivet och kommer att fortsätta att bedöma medlemsstaternas efterlevnad av direktivet. Vid behov kommer kommissionen att vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa efterlevnaden av direktivets bestämmelser i hela EU.